

EDUCAȚIA NON-FORMALĂ PENTRU TOATE CATEGORIILE DE PUBLIC. DEZVOLTAREA CUNOȘTINȚELOR ȘI ABILITĂȚILOR PENTRU A RĂSPUNDE NEVOILOR PUBLICULUI ADULT CU DIVERSITATE FUNCȚIONALĂ

Camelia Livadariuⁱ
Gianina Popaⁱⁱ

Abstract

This paper follows the non-formal education of functional-diverse adults; a matter tackled in a week-long project in June 2022 in Madrid. The course followed the role of education and the education within museums in the process of social inclusion, having cultural mediation through art as a starting point. This paper tries to incorporate all the values the course was based on: equality, functional diversity and the cultural accessibility of the public.

În perioada 20 - 24 iunie 2022, Complexul Muzeal Național „Moldova” Iași a fost reprezentat la cursul internațional de formare "Educate for all: development of skills and competence to work with vulnerable adults", în Madrid, Spania, de o echipă formată din Ana-Maria Rață, muzeograf la Muzeul Etnografic al Moldovei, Otilia Aioanei, muzeograf la Muzeul de Artă, Dr. Ing. Monica Nănescu, Șef al Muzeului Științei și Tehnicii „Ștefan Procopiu", Camelia Livadariu, educator muzeal și Gianina Popa, consilier, Secția Relații Publice, Marketing Cultural, Logistică, Proiecte și Programe. Finanțat de către Uniunea Europeană prin programul

ⁱ Educator muzeal, Secția Relații publice, marketing, logistică, proiecte, programe din cadrul Complexului Muzeal Național „Moldova” Iași.

ⁱⁱ Consilier, Secția Relații publice, marketing, logistică, proiecte, programe, C.M.N. „Moldova” Iași.

Erasmus+, cursul a explorat rolul educației și muzeelor în incluziunea socială și democratizarea culturală în societatea actuală. Contribuția artei și medierii culturale, precum și profesionalizarea sectorului prin împărtășirea unor teorii și practici contemporane au stat la baza acestui proiect. Principalele teme ale programului au fost egalitatea, diversitatea funcțională și accesibilitatea culturii pentru public.

CE ESTE DIVERSITATEA FUNCȚIONALĂ?

Pentru o mai bună înțelegere a conceptului de diversitate funcțională și conexiunile cu medierea culturală, să aruncăm o privire asupra semnificației acestui concept.

Potrivit Organizației Mondiale a Sănătății (OMS), termenul de „handicap” cuprinde *deficiențe, limitări și restricții* pe care le poate suferi o persoană. Cu toate acestea, în ultimii ani, expresia „diversitate funcțională” a câștigat tot mai mult teren. Astfel, în raport cu definiția dată de OMS, se înțelege că diversitatea funcțională implică probleme care afectează structura corpului, limitări pentru desfășurarea acțiunilor zilnice și dificultăți în menținerea relațiilor sociale cu egali, însă diversitatea funcțională nu doar înlocuiește ceea ce a fost cunoscut anterior ca „handicap”, ci este un termen mult mai complex și mai actual. Acest termen se bucură astăzi de o acceptare socială mult mai mare și se referă la ceea ce anterior era cunoscut sub numele de „dizabilități” doar că, în contextul actual, dizabilitățile nu sunt exclusiv cele de factură medicală, ci le includ și pe cele de factură socială. Cuvântul „diversitate” se referă la individualitatea fiecărei ființe umane, în timp ce termenul „handicap” se referă la o presupusă „lipsă” în raport cu o anumită „normalitate”, accepțiune care astăzi a devenit depășită.

Dincolo de tipurile de diversitate funcțională, este important să știm că acest concept abordează două aspecte principale: pe de o parte, deficiența, adică pierderea unei structuri sau funcții, fie ea mentală sau fizică; pe de altă parte, handicapul, adică restricția sau absența totală a unei anumite activități ori situația dezavantajoasă în care se prezintă o persoană ca o consecință a unei deficiențe fizice sau sociale care afectează viața de zi cu zi.

Organizatorul acestui curs a fost Asociația **Espacio Rojo** reprezentată de **Alberto Vázquez**, Artist-Educator și Manager la Espacio Rojo, alături de **Carina Moreira**, Artist-Educator-Therapist. Asociația a fost înființată în 2004, cu scopul de a promova, disemina și încuraja cultura și arta în societate, făcând din aceasta o experiență zilnică, participativă și educațională ce înțelege arta ca o parte esențială

a ființei umane, care favorizează dezvoltarea și creșterea personală, emoțională, senzorială și de expresie, pentru care desfășoară și lucrări de cercetare în predarea artei în care creativitatea este exprimată prin joc, experimentare, mediu și interacțiunea cu alte arte.

Espacio Rojo este o organizație non-profit, al cărei scop este susținerea creației artistice în toate fațetele ei și care își propune să genereze spații de reflecție, dezbateri și întâlniri a persoanelor legate de domeniul cultural, derulând proiecte care promovează interculturalitatea, integrarea și conștientizarea socială. În demersul lor, includ arta, cultura și educația cu scopul de a îmbunătăți și construi o societate mai bună.

Espacio Rojo¹ se dorește să fie o entitate socială, culturală, implicată în construcția, dezvoltarea, diseminarea și promovarea culturii, educației și artei; promovează, prioritizează și satisface nevoile și cerințele socio-culturale, unind și facilitând participarea tuturor sectoarelor implicate în societate.

OBIECTIVELE CURSULUI:

- promovarea unei culturi a creativității;
- sprijinirea participanților în dezvoltarea creativității, dobândind noi abilități pentru dezvoltarea personală și profesională;
- sprijinirea participanților în exersarea abilităților pentru a-și îmbunătăți încrederea în sine;
- dezvoltarea capacității de a genera idei noi, de a găsi soluții creative;
- asimilarea cunoștințelor despre procesul de bună practică în domeniul diversității și interculturalității;
- dezvoltarea abilităților de învățare, pentru ca participanții să creeze și să proiecteze practici culturale cu o abordare socială;
- potențarea motivației și a empatiei participanților.

Cursul de formare s-a adresat educatorilor muzeali, profesioniștilor din domeniul culturii și muzeelor, profesioniștilor și artiștilor din organizații sociale și instituții publice.

Metodologia abordată a fost una teoretico-practică și s-a bazat pe experiențele profesionale anterioare pe care formatorii le-au dobândit în domeniile lor profesionale. Cursul a îmbinat practici de grup, vizite de interes socio-cultural cu

¹ <http://espaciorojo.com/>.

transmiterea de conținuturi. A fost nevoie de implicarea activă a participanților, pentru a obține rezultate cât mai revelatoare.

Prima zi a început cu o prezentare generală a „Culturii și genului”, programul incluzând o vizită de studiu la un Centru pentru egalitate. Un specialist în egalitatea de gen și nediscriminare a abordat studii de caz și dovezi de bune practici și gândire în acest domeniu bogat, precum și modalitățile prin care această activitate poate fi abordată într-un mod practic și direct. (Fig. 1)

În zilele următoare, în incinta Bibliotecii Publice „Eugenio Trías. Casa de Fieras de El Retiro”, care se află în interiorul parcului Retiro, specialiști din domeniul lor de studiu au susținut prezentări cu modele de bune practici în medierea culturală, oferind exemple de ateliere de educație muzeală menite a dezvolta abilitățile sociale, motivația și inteligența emoțională, pentru abordarea atelierelor cu teme dedicate grupurilor vulnerabile. În astfel de ateliere, arta și spațiile dedicate culturii ar trebui să joace un rol relevant în comunitate, pentru a genera un sentiment de apartenență și identitate. În acest fel, poate fi îmbunătățit sentimentul de umanitate comună și crește relevanța muzeelor pentru un grup mai larg de oameni. (Fig. 2)

Subiectul celei de-a doua zile a fost „Arta și Accesibilitatea”, întâlnirea având ca trainer pe **Tania Ugena Candel**, doctor în artă, specialist în terapie și educație în diversitate. În acest context, au fost prezentate și dezbătute noi perspective pentru muzeul social și incluziv, noi și diverse abordări ale analizei artei din perspectiva practicilor inclusive în dinamica lucrului cu publicul. (Fig. 3)

Ziua a treia a fost dedicată medierii interculturale, cursanții având ca trainer pe **Cristian Fernandez Mirón**, artist și curator de artă independent, care creează proiecte educaționale pentru muzee și entități culturale cu notorietate în capitala Spaniei, printre care Muzeul „Reina Sofia” și Centro de Cultura Contemporánea Conde Duque din Madrid.

Subiectele dezbătute au fost:

- medierea culturală;
- practici interculturale în contextul muzeal;
- creație și design în medierea culturală.

(Fig. 4)

În a patra zi, **Beatriz Holguin**, psiholog social, cu master în coaching și care în prezent se formează ca medic psiholog de urgență, am dezbătut noțiunea de inteligență emoțională.

- Ce este emoția?

- Motivația și practicile proceselor personale;
- Abilități sociale și empatie.

(Fig. 5)

În ziua a cincea, și ultima, din cursul destinat educației non-formale pentru toate categoriile de public și dezvoltarea cunoștințelor și abilităților pentru a răspunde nevoilor publicului adult cu diversitate funcțională, **Elena Aparicio**, istoric de artă la Rovira i Virgili University, muzeolog, manager cultural la Universitat de Barcelona, ne-a vorbit despre aspecte ale activității sale de specialist în educație muzeală și comunicare, abordând în special teme precum:

- Dizabilitate intelectuală în domeniul cultural;
- Sprijin și incluziune;
- Artă și participare socială.(Fig. 6)

Ca rezultat al acestei interesante experiențe, s-a născut proiectul educațional **Dialogul culturilor, dialogul generațiilor. Arta naivă înțeleasă de părinți prin ochii copiilor.**

Acest proiect răspunde unei nevoi acute a comunității, mai exact a familiilor în care părinții au migrat în căutarea unui loc de muncă, menit să aducă stabilitate materială familiei, un proces social care a influențat și continuă să influențeze profund societatea românească actuală. Este cunoscut faptul că, în prezent, zona de Nord-Est este regiunea cu cel mai scăzut grad de dezvoltare, cauzat în mare parte și de gradul de urbanizare scăzut, și care se manifestă printr-un val migratoriu de proporții, fenomen ce nu rămâne fără urme la nivelul comunităților respective. Acest fenomen a creat dezechilibru în multe domenii și va fi nevoie de timp, dar mai ales de o strategie coerentă, pentru a atenua urmările negative ale migrației asupra copiilor. Din fericire, există exemple de bună practică la nivel de instituții, pentru a veni în mod real în sprijinul acestor familii și dăm aici ca exemplu proiectul implementat în anul 2019 de către Primăria Municipiului Iași, intitulat SĂRBĂTOAREA DIASPOREI – IAȘUL ESTE ACASĂ!, proiect ce se derulează anual în luna august. În cadrul acestui proiect regăsim un eveniment extrem de important, Târgul cu oferte de muncă pentru diaspora, precum și nenumărate manifestări artistice prin intermediul cărora se urmărește reconectarea diasporei cu arta, cultura și tradițiile naționale.

Atelierile DICE din cadrul Complexului Muzeal Național „Moldova” Iași, realizate în colaborare cu Muzeul Etnografic al Moldovei, doresc să se alăture acestor evenimente prin proiectul „Dialogul culturilor, dialogul generațiilor. Arta naivă înțeleasă de părinți prin ochii copiilor”, în încercarea de a reconecta părinții nevoiți să migreze și copii rămași în grija rudelor mai mult sau mai puțin apropiate, printr-

un număr de minim zece ateliere de storytelling și publicarea unei cărți/ e-book, în care să includem toate poveștile participanților, alături de cele 12 lucrări de artă naivă, activități care propun să dinamizeze procesul educației formale, standard, și să ofere o alternativă interactivă și experiențială, care să se axeze pe materializarea cunoștințelor acumulate în mediul educațional și pe capitalizarea potențialului latent al colecției de artă naivă din cadrul muzeului, într-o manieră incluzivă, care să permită integrarea activă a participanților din orice mediu, cu orice profil cultural, medical, etnic etc., la desfășurarea atelierelor vizate prin proiect.

Punctual, proiectul are ca scop familiarizarea cu arta naivă din colecțiile muzeului Etnografic al Moldovei și facilitarea apropierii dintre părinții migranți și copiii lor, prin intermediul artei naive prin comunicarea, promovarea și interpretarea patrimoniului cultural aflat în administrarea Muzeului Etnografic al Moldovei, din cadrul Complexului Muzeal Național „Moldova” Iași.

Colecția de artă naivă a Muzeului Etnografic al Moldovei este alcătuită din șaptezeci și două de lucrări reprezentative pentru genul naiv, adunate pe parcursul multor ani, ca urmare a donațiilor directe făcute de către artiștii muzeului în urma expozițiilor personale, de grup, dar și a Expozițiilor Naționale de Artă Naivă „Saloanele Moldovei”, manifestare ajunsă anul acesta la cea de-a XXXI-a ediție. Din această colecție, atelierelor de storytelling aduc în centrul atenției participanților douăsprezece lucrări de artă plastică, după cum urmează: (Fig. 7)

Beneficiarii direcți sunt familiile cu părinți migranți cu copii cu vârste între 8 și 14 ani, cărora li se alătură și beneficiari indirecți cum ar fi: în primul rând, echipa de proiect, deoarece este vizat un grup țintă cu care nu s-a mai lucrat anterior și pentru care oferta educațională este foarte limitată, ceilalți membri ai familiilor participante la program, dar și colegii copiilor care participă la program beneficiind indirect de componenta de dezvoltare socio-emoțională.

OBIECTIVELE PROIECTULUI

- Familiarizarea familiilor de migranți cu copii cu vârste între 8 și 14 ani cu arta naivă prin intermediul a 10 vizite interactive desfășurate în Muzeul Etnografic al Moldovei.
- Dezvoltarea dialogului cultural și intergenerațional pentru 30 de familii de migranți cu copii din orașul Iași prin realizarea de 10 sesiuni de storytelling și finalizarea acestora prin crearea a cel puțin 60 de povești.
- Validarea perspectivelor diferite, sensibilizării și exprimării culturale a familiilor de migranți cu copii prin realizarea unei cărți cu poveștile scrise de către familiile participante.

Scopul proiectului este acela de a reconecta familiile de migranți, prin comunicarea, promovarea și interpretarea patrimoniului cultural aflat în administrarea Muzeului Etnografic al Moldovei din cadrul Complexului Muzeal Național Moldova Iași, prin contribuția activă la formarea experiențială, interactivă, non-formală, a adultului de mâine și de astăzi, reprezentat de grupul țintă, dar și de redescoperire a artei naive - o formă de artă de multe ori neglijată. De asemenea, proiectul răspunde și priorității de identificare/ dezvoltare de publicuri noi. Este important de subliniat faptul că acest proiect se adresează inclusiv familiilor din mediul rural, ceea ce ne permite să dezvoltăm publicul cu această proveniență.

Existența unui spațiu adecvat, precum cel dedicat atelierelor de educație muzeală de la Palatul Culturii, precum și a unui program dedicat activităților educaționale și de dezvoltare personală prin cultură facilitează fidelizarea publicului atras de oferta de învățare non-formală și aprecierea, împreună, în timp, a importanței culturii în dezvoltarea unei personalități libere, armonioase, imaginative și exploratorii.

Fig. 1

Fig. 2

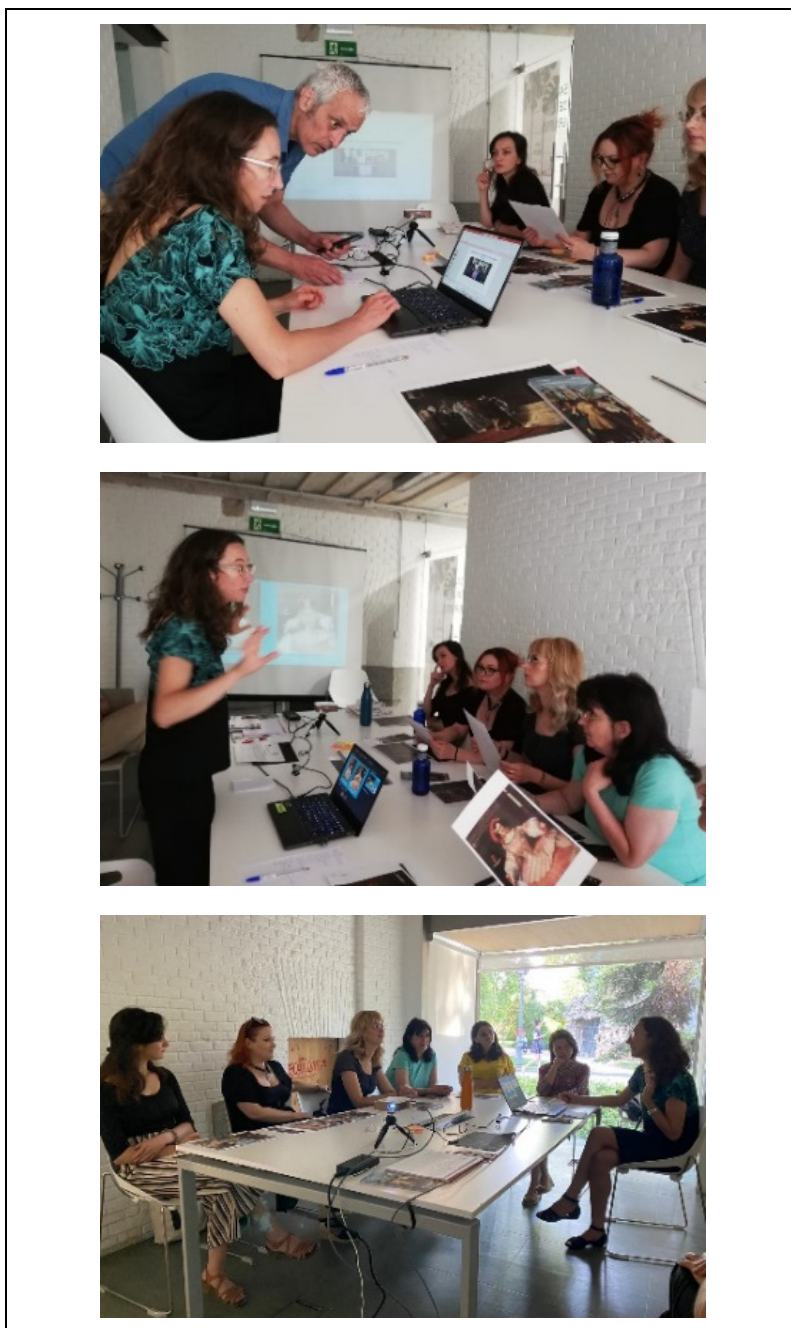

Fig. 3

Fig. 4

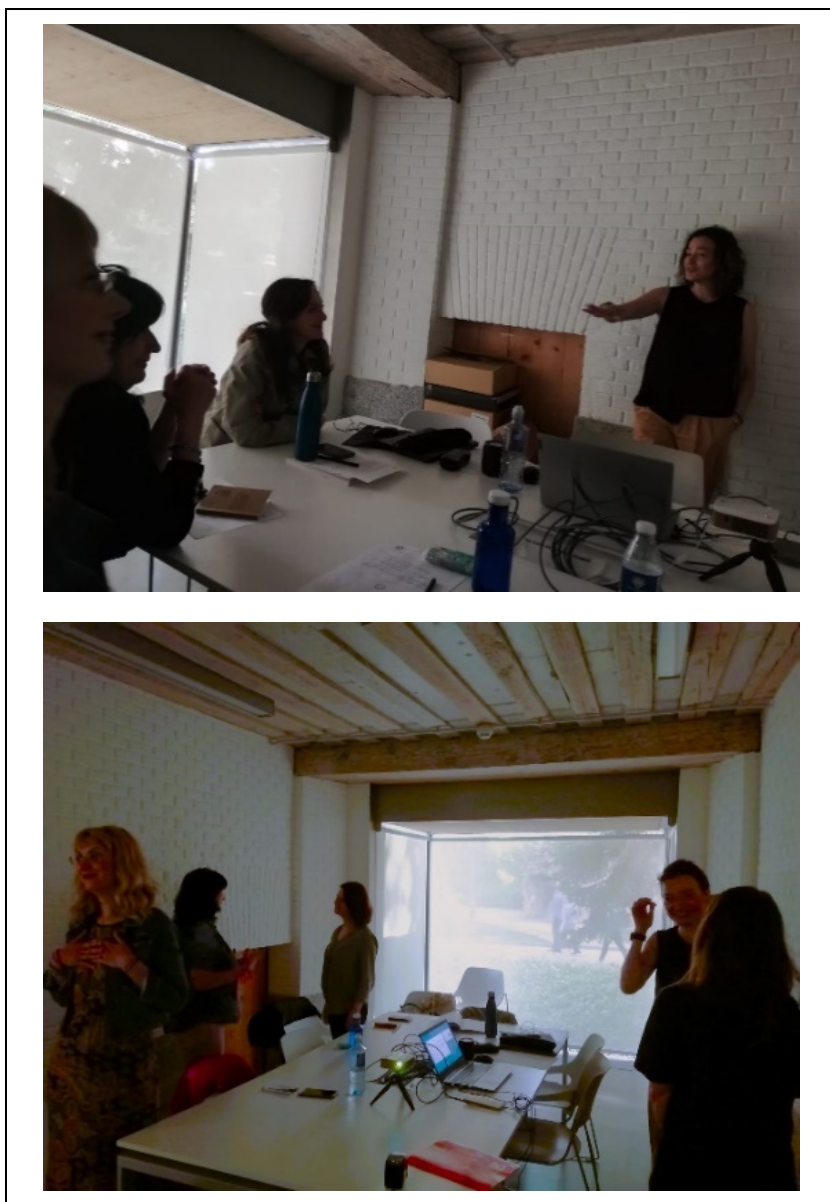

Fig. 5

Fig. 6

Fig. 7. Calistrat ROBU, „Calul năzdrăvan”.

Fig. 8. Georghe CIOBANU, „Povara lemnelor”.

Fig. 9. Despina MITROFAN, „Fluturi”.

Fig. 10. Paula IACOB, „Mărul de aur”.

Fig. 11. Aurora NĂFORNIȚĂ, „Primăvara”.

Fig. 12. Catinca POPESCU, „Eclipsa”.

Fig. 13. Paula IACOB, „Floarea Soarelui”.

Fig. 14. Paula IACOB, „Culegătorul de stele”.

Fig. 15. Calistrat ROBU, „Centrul satului”.

